

Чан-Хі Оксана Сергіївна

*к.е.н., доцент кафедри підприємництва,
торгівлі та біржової діяльності*

*Київський кооперативний інститут бізнесу і права
м. Київ, Україна*

СТРАХУВАННЯ РИЗИКІВ У ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Розвиток глобалізаційних та інтеграційних процесів в економіці України супроводжується інтенсифікацією комерційної діяльності вітчизняних підприємств поза межами держави. Водночас, будь-яка економічна діяльність на зовнішньому ринку неминуче пов'язана з потенційно можливими ризиками настання певних нещасних випадків та фінансових, які загрожують інтересам учасників зовнішньоекономічної діяльності. Однак як свідчить світовий досвід, майже всі великі іноземні підприємства з метою мінімізації наслідків можливого ризику використовують послуги страхових інституцій, які у разі настання страхового випадку забезпечують відповідний захист інтересів вітчизняних та закордонних суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності у тих чи інших формах міжнародного співробітництва. Крім того, зважаючи на те, що Україна впродовж останніх декількох років значно розширила ринки збуту вітчизняної продукції, питання страхування ризиків при здійсненні комерційної діяльності на світових ринках набуває особливої актуальності.

Дослідженню проблематики ризиків зовнішньоекономічної діяльності та їх страхування присвячені праці багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців, зокрема: В. Альничева, Л. Андрущенко, І. Багрової, В. Голубевої, І. Дахна, О. Гребельника, Г. Клейнера, О. Ширінської, О. Ястремського та ін. Нажаль в Україні подібний підхід до зниження ризиків не набув знаного поширення. Практика свідчить, що учасники зовнішньоекономічної діяльності використовують найчастіше ті види страхування, які є обов'язковими для здійснення зовнішньоекономічної діяльності, тобто без яких неможливо було б здійснювати ту чи іншу діяльність [1, с. 153]. Тому актуальною залишається проблема не лише підвищення страхової культури серед населення, але і запровадження нових підходів до системи страхового захисту як з боку держави, так і національних страхових організацій.

У всьому світі при здійсненні будь-якої комерційної діяльності страхування визнане невід'ємним і ефективним інструментом управління зовнішньоекономічними ризиками.

З погляду міжнародної торгівлі, ризик — небезпека втрат з вини іншої сторони або через зміну політичної, економічної чи іншої ситуації в країні партнера. Можливих втрат у зовнішньоекономічній діяльності може зазнати будь-хто з її учасників — експортер, імпортер або обслуговуючий банк. Тому дуже важливо знати всі типи ризиків, які виникають у процесі міжнародного товарообміну, а також заходи, що дають змогу ці ризики мінімізувати або усувати зовсім [3].

Класифікація ризиків налічує близько 200 видів, зокрема здійснення зовнішньоекономічної діяльності супроводжується такими видами ризиків, як комерційні (виникають під час продажу товарів, зміни попиту та пропозиції на них), фінансові (пов'язані з інфляційними процесами, зміною процентних ставок за кредитами), міжнародні торгівлі. Також окремо можна виділити: ризики невиконання сторонами умов зовнішньоекономічного договору (недотримання термінів поставки, невідповідність кількості та якості товару, невиконання зобов'язань за платежами; ризики, що виникають через можливу зміну валютного курсу на дату розрахунку за зовнішньоекономічним договором; ризики, що пов'язані зі зміною світових цін, тощо). Варто зауважити, що важливе значення під час управління ризиками має постійний контроль за вже виявленими ризиками. Однак існують зовнішні ризики, на які не впливають жодні заходи, що здійснюються суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності. Наприклад, форс-мажорні ситуації, обумовлені природними катаклізмами в тій чи іншій державі, чи значне коливання валютного курсу через політичну або економічну нестабільність. Подолання їх негативних впливів на результати здійснення господарської операції вимагають значних затрат [6, с. 88].

Найбільш поширеними ризиками при здійсненні ЗЕД є комерційні ризики, страхування яких найчастіше відбувається в міжнародному бізнес-оточенні. До комерційних ризиків слід віднести [2, с. 202]: ризик зміни ціни, який виникає після того, як контракт було укладено; нетактовна поведінка одного із учасників контракту; нестабільна фінансова позиція одного із учасників контракту; коливання валютних курсів; витрати укладення контракту, враховуючи різноманітність законодавства країн. Тому одним із ефективних засобів захистити свій бізнес при здійсненні зовнішньоекономічної комерційної діяльності від виникаючих ризиків є його страхування.

Страхування — це вид цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів фізичних та юридичних осіб у разі настання певних подій (страхових випадків) [4]. Страхування зовнішньоекономічних операцій в Україні здійснюється комерційними страховими компаніями (державними, акціонерними, іноземними, змішаними тощо), а також іншими суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, до статутного предмету діяльності яких входять страхові операції. Умови страхування

визначаються договором страхування або чинним законодавством та захист здійснюється за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати фізичними та юридичними особами страхових платежів (страхових внесків, страхових премій) та доходів від розміщення коштів цих фондів.

Відповідно страхування зовнішньоекономічного ризику — це комплекс видів страхування, які забезпечують захист інтересів вітчизняних та іноземних учасників різних форм міжнародної співпраці.

Сучасне страхування передбачає широкий набір послуг, пов'язаних із зовнішньоекономічною діяльністю [5]:

- страхування різного роду зовнішньоекономічних операцій та контрактів;
- страхування «карго», тобто страхування вантажів;
- страхування «каско», тобто страхування транспортних засобів. До підвидів даного роду страхування належать: страхування контейнерів та їхнє перевезення; страхування ризиків у сфері будівельно-монтажних робіт; страхування обладнання та устаткування від можливих пошкоджень; страхування зобов'язань по гарантіях; страхування імпортного комплексного обладнання; страхування електронного обладнання, що імпортується; страхування відповідальності за здійснення будівельно-монтажних робіт перед третіми особами; страхування виставок торгово-промислового та іншого характеру, які здійснюють та проводять іноземні фірми; страхування майнових цінностей іноземних підприємств, які проводять свою діяльність на території України; страхування майнових цінностей вітчизняних підприємств, що здійснюють свою діяльність за кордоном; страхування відповідальності за здійснення різного роду зовнішньоекономічних операцій та контрактів; страхування експортних кредитів.

Висновки. Отже, як свідчить дослідження в сучасних умовах існує велика різноманітність чинників, що призводять до виникнення ризиків, які ускладнюють ведення господарської діяльності та дестабілізують економічне становище зовнішньоекономічної діяльності. Проте, світова практика переконує, що саме страхування ризиків є одним із найдієвіших інструментів мінімізації економічних втрат у зовнішньоекономічній діяльності, без якого майже не здійснюється жодної комерційної операції.

Література

1. Андрущенко Л. В. Правопорушення у сфері страхування зовнішньоекономічної діяльності / Л. В. Андрущенко // Науковий вісник Київського національного університету внутрішніх справ. — 2007. — № 5. — С. 150–155.
2. Международные экономические отношения. Международный бизнес: [учебник] / [А. Ю. Архипов и др.; общ. ред.: А. Ю. Архипов, Е. П. Пузакова]; Южный федеральный ун-т. — Ростов н/Д: Феникс, 2009. — 571 с.
3. Озель Д. М. Ризики у зовнішній торгівлі та їх вплив на організацію та здійснення міжнародних розрахунків [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://dspace.nbuiv.gov.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/34876/111-Ozel.pdf?sequence=1>
4. Про страхування: Закон України від 7 березня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 18.
5. Семчук Ж. В. Особливості страхування зовнішньоекономічної діяльності підприємства [Електронний ресурс] / Семчук Ж. В., Процевят О. С., Скриньковський Р. М. // Ефективна економіка. — Режим доступу: <http://www.economy.наука.com.ua/?op=1&z=2382>
6. Сисюк С. В. Оцінка та страхування ризиків у зовнішньоекономічній діяльності: обліковий аспект / С. В. Сисюк // Вісник ЖДТУ. — 2015. — № 2 (72). — С. 86–90.